

 Dr. Székely György

Egy örökifjú 90 éves: Frankl Péter

Fotó: Gramofon-archív

Frankl Pétert, a világhírű zongoraművészt szülőhazájában, Budapesten, az Óbudai Társaskörben, valamint otthonában, Londonban is meghitt családi és baráti körben köszöntötték 90. születésnapja alkalmából. Ezen alkalommal visszaemlékezett nem mindennapi pályájára, amely nemcsak fantasztikus szóló, zenekari és kamarakonzerteket, hanem évtizedeken át tartó, sikeres pedagógiai munkásságot is jelentett.

1935. október 2-án született Budapesten. Diplomáját a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián szerezte, Hernádi Lajos, Kodály Zoltán és Weiner Leó irányításával. 1957-ben első díjat nyert Párizsban a Marguerite Long Zongoraversenyen, majd ugyanebben az évben Münchenben, 1959-ben pedig Rio de Janeiróban aratott győzelmet. Eközben, 1958-ban Párizsba emigrált.

Később Londonba költözött, amely ma is otthona. Már londoni koncertdebütálása is nagyon sikeres volt, és további áttörést jelentettek 1967-es New York-i fellépései a Széll György vezényelte Cleveland Orchestrával. Bejárta a világot, szinte valamennyi nagy zenekarral és vezető karmesterrel dolgozott. Pauk Györggyel és Ralph Kirshbaummal alkotta triójuk 28 éven át a műfaj etalonjának szá-

mitott. További neves kamarapartneri voltak – a világ vezető vonósnégyesei mellett – Csaba Péter, Kyung Wha Chung, Schiff András, Vásáry Tamás, valamint a Liszt Ferenc Kamarazenekar Rolla János vezetésével.

Vásáry Tamás zongoraművész-karmesterhez egészen fiatal koruktól fogva szoros barátság köti. Művész ideálja, támogatója a legendás zongoraművész, Fischer Annie volt. A Yale Egyetem vendégprofesszoraként is dolgozott harminc éven át, de a világ minden táján tartott mesterkurzusokat, és részt vett nemzetközi versenyek zsűrijében. Lemeze vette Debussy és Schumann összes zongoraművét, továbbá Chopin, Schubert, Beethoven és Bartók szülő műveket, zenekarral Mozart, Brahms, Mendelssohn, Schumann és Chopin zongoraversenyeket, Mozart, Brahms, Schubert, Schumann, Dvořák, Dohnányi, Martinu és Bartók kamaraműveit.

Az 1960-as években Rió de Janeiro város díszpolgára lett, 2015-ben, nyolcvanadik születésnapja alkalmából a Yale Egyetemen Stoeckel Awarddal tüntették ki. Művészi tevékenységéért Magyarországon is egy sor kitüntetést kapott: Liszt Ferenc-díjat, a Magyar Köztársaság Tisztikeresztjét és Középkeresztjét. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tiszteletbeli professzora. 2021-ben Pro Cultura Hungarica díjban is részesült.

Az Óbudai Társaskörben tartott születésnap ünnepi rendezvényen, 2025. szeptember 23-án frissen, tartalmasan emelte ki élete általa legfontosabbnak tartott mozzanatait. Néhány korábbi interjút is felhasználunk, hogy ezt a nem mindennapi életutat bemutassuk. Am előbb hadd idézzünk egyik jóbarátjának köszöntéséből:

„Amikor fiatal gyerekként eljuthattam Londonba – családunk egy része 1956-ban Angliába került, és hozzájuk kaphattam látogató útlevelet –, egyik első dolgom az volt, hogy felkeressem a Frankl házaspárt. El nem lehet mondani azt a szeretetet és kedvességet, amivel fogadtatok. Egy budapesti kisfiúnak olyan volt a hatvanas évek Londonja, mint a mesebeli Kánaán, ebbe a csodavilágba Ti vezetted be. Milyen sokat jelentett nekem, hogy előjátszhattam Nektek, tanulva a segítő-építő bírálatokból!” (Schiff András zongoraművész, karmester)

Életéről, pályájának indulásáról

Frankl Péter az 1930-as évek nehéz világába született bele. Meg kellett tapasztalnia a zsidótörvények rettenetét, a munkaszolgálatból soha vissza nem tért apa fájó hiányát. Másrészt viszont lelkében, tudatában kitörölhetetlen nyomot hagyott a gyermeki meleg otthon emléke, ahol a szerető gondoskodáson túl zene is körülvette. *„Szüleim mindketten zongoráztak, édesapám zenész volt, a zongorán kívül harmonikázott, jazzt játszott, slágereket komponált. Gyakorolni mindig kellett, de én ugyanúgy fociztam a grundon, mint a többi korombeli srác, világéletemben teljesen egészséges életet éltem.”*

Elmondása szerint nem volt csodagyerek, csak szépen, lassan, lépésről lépésre haladt előre a maga útján, olyan fantasztikus tanárok segítségével, mint Hernádi Lajos, Molnár Antal, Szabolcsi Bence vagy Weiner Leó.

„Weiner mindannyiunk ideálja volt. Solti György, Doráti Antal, Starker János egyaránt megemlíti az életrajzában, hogy a legtöbbet Weinertől tanult. A Zeneakadémia ezekben a nehéz időkben különben is rendkívül fontos volt nekünk. Bele tudunk kapaszkodni a zenébe. Abba a zenei világba, amely az Akadémia falain belül nekünk erős várunk volt ak-

kor is, amikor a háborúnak vége lett, megszűnt a náciizmus és jött a kommunizmus. Ott, ebben a zárt világban, Weiner útmutatása szerint nyílt meg előttem az az út, amelyet a mai napig követek: a kamarazenélés nélkülözhetetlen, kiapadhatatlan, csodás világa.”

Nem volt könnyű Frankl Péter pályafutása, nagyon sok mindenen kellett keresztülmennie, különösen az emigrációt követő éveiben. *„Igaz, hogy már volt versenydíjam, de nem nagyon ismertek, ráadásul akkor házasodtam, és meg kellett élnünk valamiből. Egy ideig szűkölködtem, ami valahogy mégis előnyére vált a pályafutásomnak, néha bizony nem árt egy kis megpróbáltatás.”*

Az emigráció első éveit Párizsban töltötte, majd 1961-ben Londonba költözött a házaspár. Angliai bemutatkozó koncertje a világhírű Wigmore Hallban volt. *„Akkoriban még minden hangversenyről – a kezdők koncertjéről is – már másnap megjelent egy-egy kritika az angol sajtó két legfontosabb újságjában, a Daily Telegraph-ban és a Times-ban. Nekem szerencsém volt, kedvezően nyilatkoztak rólam a lapok, és ez rögtön nagy ugrást jelentett a karrieremben. Manapság egy kritikus sajnós már nem megy el egy pályakezdő koncertjére. Egyszerűen több lehetőségünk volt. Én például előjátszhattam karmestereknek, s ezek is nagyon fontos állomások a pályámon.”*

Nem szeretem a karrier szót...

Amikor a művész jelentékeny karrierjéről esik szó, Frankl Péter inkább szerencsésnek mondja magát. *„Nem szeretem a karrier szót, mert homályos a jelentése. Ha elsorolom, mely zenekarokkal és karmesterekkel dolgoztam, azt mondhatnánk: az enyém egy világkarrier volt. Megesett, hogy évente több mint száz koncerten léptem fel. Ám ha az a karrier, hogy az ember nevét őt kontinensen ismerik, a lemezeit veszik, mint a cukrot, és a hangversenyeire távoli földrészekről is jönnek a rajongók, akkor az én karrierem nem ilyen. Nagy kiváltságnak tekintem, hogy – ha tetszik – „fénykoromban”, a hetvenes-nyolcvanas években többször is játszhattam a világ minden jelentős zenekarával: a Berliini Filharmonikusokkal, az amszterdami Concertgebouw Zenekarral, az Orchestre de Paris-val, a lipcsei Gewandhaus együttesével, az Izraeli Filharmonikusokkal, az összes londoni zenekarral, valamint a legtöbb amerikai nagyzenekarral. Dolgoztam Széll-lel, Soltival, Doráttal, Barbirollival, Kempével, Abbadóval, Maazzellal, Boulezzel, Haitinkkal, Colin Davisszel és másokkal. Ha ez a karrier, akkor én nagy karriert futottam be. Különlegesség, hogy egyszer a világhírű énekesnő, Elisabeth Schwarzkopf helyett kellett „beugranom”. Természetesen nem kellett énekelnem.*

Londonba érkezésemkor zajlott Otto Klemperer utolsó, nagy londoni korszaka a Philharmonia Zenekarnál. A Londoni Szimfonikusokat még Pierre Monteux dirigálta, majd Kertész István vette át a zenekart. Ahogy már említettem, viszonylag hamar bemutatkozhattam egy szólóesttel a Wigmore Hallban, amire nagyon kedvező kritikát kaptam. Ennek is köszönhetően kerültem kapcsolatba angol zenekarokkal, menedzserekkel. Akkor játszottam először Doráti Antallal és Kertész Istvánnal is – őt még Pestről ismertem. Mindketten sokat tettek értem. Barbirollin kívül dolgoztam több nagy „Sir”-rel, például Adrian Boulttal, aki egy hosszú, nagy pálcával a kezében állt, szinte mozdulatlanul, de minden idegszálával figyelt rám és velem tartott. Óriási élmény volt. Vele ellentétben Malcolm Sargent igazi „showman” volt. A londoni Promenád-koncerteken

Elisabeth Schwarzkopf, Frankl Péter és Fischer Annie ■ Forrás: Gramofon-archív

egy Mozart-versenyművet játszottunk együtt. Amint a pódiumra akartam lépni, Sargent visszafogott és azt mondta: „fiatalember, várjon, először kimegyek, s köszöntöm a közönségemet”. Kilépett, gomblyukában az elmaradhatatlan szegfűvel, egy kicsit ünnepeltette magát, aztán intett, hogy jöhetek. Egyébként 12 nagybőgőt használt Mozarthoz! Én mentegetőztem, hogy sajnos nem tudok két zongorán játszani...”

Immáron Londonból ivelő pályáján viszonylag hamar amerikai turnék is következtek. Így jutott el egyebek között Széll Györgyhöz is, aki 24 éven keresztül vezette a clevelandi zenekart. „Megkérdezte, hogy állok Mozarttal? Erre előjátszottam neki. Az eredmény az lett, hogy rögtön meghívott, hogy lépjek fel velük a New-York-i Carnegie Hall-ban.”

Frankl Péter pályájának később egyik meghatározó pillére lett az a legendás zongorás trió, mellyel 28 éven át koncerteztek Pauk György hegedűművésszel és Ralph Kirshbaum csellóművésszel. „Ez muzsikus-baráti kapcsolat volt. Gyakran játszottunk együtt, és ismertük egymás gondolatait és szándékait. Csodálatos volt.”

Pedagógiai munkássága

Több mint ötven éves koráig nem tanított. Elmondása szerint nem volt hozzá türelme, és nem is tartotta magát alkalmasnak a tanításra. „Érettebb fejjel viszont az volt az érzésem, hogy a zenei élet nem abba az irányba halad, amerre szeretném, és akartam ez ellen tenni valamit – cseppként a tengerben. Ugyanis gyakran morfondíroztam azon, mennyi nagyszerű virtuóz zongorista működik, ám kritikusszerűen és szemmel figyelve őket számomra leginkább csak gyorsan és hangosan játszanak.”

Frankl Péter Amerikából kapott vendégprofesszori ajánlatokat, melyek közül végül a Yale Egyetemet választotta. „Ez egy kis zenei fakultás, és nincs olyan gyár jellege, mint a nagy központoknak, amilyen a Juilliard vagy Bloomington.” Végül az 1987-88-as tanévtől fogva harminc éven át tanított a Yale-en, évente három hónapra tömbösítve óráit. 90. születésnapja alkalmából az egyetem zenei fakultása népes zoom találkozóra ünnepelte meg máig szeretett és népszerű professzorát.

Visszatérés Magyarországra

Az emigráció után 1972-ben tért vissza először Magyarországra. Első zeneakadémiai koncertje óriási érdeklődésre tartott számot:

„Ezt sosem fogom elfelejteni. Leültem a zongorához, és rögtön láttam, hogy ott ül a teremben Kadosa Pál, a tanárom Hernádi Lajos, Fischer Annie, aki mindig is az ideálom volt, Szabolcsi Bence, Molnár Antal... Csupa olyan ember, aki számomra legenda volt. Az ő jelenlétük annyira megérintett érzelmileg, hogy eltelt jónéhány másodperc, mire el tudtam kezdeni a koncertet.”

Frankl Péter világéletében igyekezett a magyar kultúrát terjeszteni. „Ez természetes, hiszen ez áll hozzám a legközelebb!” Leginkább arra büszke, hogy Bartók műveit, mindhárom zongoraversenyét világszerte nagyzenekarokkal, híres karmesterekkel, köztük sok magyarral adhatta elő. Mosolyogva meséli, hogyha a Covid-időszak nem akadályozza meg, akkor Bartók 3. zongoraversenyének századik előadását is megérte volna, így „csak” 98 volt. Az 1. és 2. zongoraversenyt talán harmincszor vagy negyvenszer adta elő, többek között Boulezsel, Dutoit-val, Eötvös Péterrel, Kondrasinnal, Soltival.

Hanglezefelvételeiről

A legelső felvétele szinte szürreális volt a Supraphon cég-nél. A cég képviselője, bizonyos Bernát József ugyanis elment a varsói Chopin versenyre 1955-ben, ahol Frankl Péter és barátja, Vásáry Tamás is döntős lett. „Bár egyikünk sem nyert, mégis nekünk ajánlott fel Bernát egy 45-ös fordulat-számú kislemezt. Kettőnknek egyet. Így Chopin-műveket játszhattunk fel az A és a B oldalra.”

Első magyarországi lemezeit ugyancsak még az ötvenes években készítette a magyar Qualitonnál: Bartók zongoradarabjai és a *Kontrasztok* Kovács Bélával és Pauk Györggyel. Jóval később, a Bartók-centenáriumi alkalmából, Pauk Györggyel felvették Bartók hegedű-zongora szonátáit is, valamint Mozart és Schubert valamennyi hegedű-zongoraművét, Brahms legtöbb kamaraművét. Vásáry Tamással Mozart, Schiff Andrással pedig Schumann valamennyi zongora-duó-ját rögzítették. Ritkaságnak számított Csaba Péterrel készített Dohnányi-, Goldmark- és Hubay-lemeze. Érdekeség, hogy a Deutsche Grammophon 1957-ben először vele és Pauk Györggyel vonósnégyesével vette fel Schumann *Zongoraötösét*. Schumann és Debussy zongoraműveiből készített össziadása manapság is forgalomban van.

Búcsú a koncertezésről...

Utolsó nyilvános koncertjét Frankl Péter 86 éves korában, 2021 novemberében Budapesten adta. „Nagyon szép emlék! A kiváló Kelemen Kvartettel játszottam César Franck és Brahms Zongoraötösét. Ekkor már valamelyest romlott a hallásom, de még nem okozott érezhető gondot. Ezt

a koncertet pályafutásom egyik nagy élményeként éltem meg. Annyira, hogy amikor visszatértem Angliába, fölhívtam a Wigmore Hall menedzserét, hogy ugyanezt a két darabot Kelemenékkal búcsúkoncertként Londonban is szeretném eljátszani, amit nagy örömmel fogadtak. Másnap azonban gyakorlás közben észrevettem, hogy fura módon nem azt hallom, amit játszom. Rendkívül rossz érzés volt. Abban a pillanatban mindent lemondtam, és tanítást sem vállaltam többé. Hallókészülékkel nem lehet játszani. A legjobbnak is torzít a hangja, nem természetes. Végtelenül sajnálom, hogy már nem tudok a hangszerhez ülni.”

Ennek ellenére Frankl Péter kiegyensúlyozott, harmonikus, boldog ember benyomását kelti. „Ez így is van! Nekem mindig az volt a legfontosabb, hogy zenéljek, és ezt megtehettem. Tényleg azt csináltam egész életemben, amit szeretek, azokkal, akiket szeretek! Most itt, Óbudán is velem van csodálatos családom, feleségem: Anni, aki Hernádi Lajos osztályába járt, majd Párizsban kapta meg Premier Prix diplomáját a Conservatoire-ban, és a Müncheni Zongoraverseny díjazottja volt. Sokat tanított, ragyogó muzsikussal, és mindig a legszigorúbb kritikusom volt. Itt van velem a két nagyszerű gyerekem, szeretett húgom, valamint sok-sok barátom, tanítványom – kell-e 90 évesen ennél több?”

Források: Frankl Péter beszéde az Óbudai Társaskörben, BMC online, Papageno magazin, Eleget játszottam életemben – beszélgetés Frankl Péterrel – Albert Mária (kultura.hu, 2024. október 10.) – Őrizni és továbbadni a hagyományt – a 70 éves Frankl Péter visszatekintése – J. Györi László (Muzsika, 2005/10. szám) Dr. Kovács Ilona interjúi.

HIRDETÉS

JANUÁR 30.
25/26 péntek 19.30
Műpa

PANNON HARMONIC PANNON FILHARMONIKUSOK

MERENGÉS ÉS LÁZÁLOM

Claude Debussy
Egy faun délutánja
Alban Berg
Hét korai dal
Hector Berlioz
Fantasztikus szimfónia
Heidi Stober – szoprán
Vezényel: Kesselyák Gergely

www.pfz.hu

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM
PÉCS
mupa Budapest
150+ Kódály
jegymester.hu

FÜGGELÉK

A ZENE MINDENEK FÖLÖTT

Portréfilm Frankl Péter zongoraművésről (előzetes)

<https://www.youtube.com/watch?v=pIYNLxYP50c> (7:05)

A világhírű zongoraművész nemzetközi sikereiben gazdag pályáját bemutató portréfilm során egy vonzó és szerethető kép alakul ki a huszadik század második felének és a huszonegyedik század első két évtizedének egyik legismertebb és legszerényebb pianistájáról.

Rendező-szerkesztő: Kroó András

Operatőr: Nádorfi Lajos

Johannes Brahms: d-moll zongoraverseny (Op. 15)

Frankl Péter(zongora) és a Sydney Symphony Orchestra,

vezényel: Patrick Thomas

<https://www.youtube.com/watch?v=VCvZk3xnH9M> (52:00)

A Sydney Opera House koncertterme, 1986. május